

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. III. Alia probabilitatum monstra confutantur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

nulla ratione cogi posse ut mentiat, non dubitamus. Nam si etiam verbera & caedem minaberis, non dubitabit exclamare: Ensem acue, ignem adferas, corpus meum incidas, totum cremato: stella in terram prius descendens, & terra in caelum ascendens, quam falsum à me quidquam audias: Ergo jurare exterius fectè & absque animo jurandi, de se & ab intrinseco malum est.

Secundò probatur eadem Minor: Assumere nomen Dei in vanum, est ex se & ab intrinseco malum: Sed qui jurat exterius, sine animo jurandi, nomen Dei assumit in vanum, cum non assumat illud ad confirmandam veritatem, sed ad decipiendum, & nihil magis sit vanum, quam fallacia & deceptio: Ergo &c.

Tertiò, Exterius dicere verba blasphemiae in Deum, etiamsi dicantur sine intentione blasphemandi, sed ex metu, vel vana ostentatione, est intrinsece malum, & peccatum mortale, quia de se tendit in gravem injuriam & inhonorationem Dei: Ergo similiter adducere Deum exterius ad testificandum falsum, est de se & ab intrinseco malum, & peccatum mortale, quia patitur de se est gravis irreverentia Dei.

Quartò: Quomodo exterior cultus idolorum sine animo colendi (quod Marcellinus fertur egisse) peccatum est mortale, quia applicatur cultus cui non debetur: ita & illud testimonium, Deus est mihi testis, quod est actus religionis, applicare mendacio, est irreverentia mortalis, ut discutit Cajetanus apud Sotum lib. de Iustitia qu. 1. art. 7.

Denique ut ait Suarez lib. 3. de juramento cap. 19. num. 2. Talis modus jurandi est valde contrarius principali fini juramenti, qui est firmare humana federa & verba; nam ex defectu hujus internae intentionis jurandi, multum videtur enervari efficacia juramenti: unde nisi teneantur homines gravi obligatione ad habendam talem intentionem cum jurant, profus evanescit juramenti fructus & securitas. Est ergo hac gravis obligatio, nata ex intrinseca ratione juramenti, & reverentia Deo debita; & ideo ejus transgressio est ex suo genere grave peccatum.

I X.

112. In die festo per duas horas vacare servilibus, non est peccatum mortale, quia modicum tempus judicatur duarum horarum spatium, comparatione viginti quatuor horarum. Vnde si herus quispiam habens duodecim servos, injungat eis laborem integri dici, assignando singulis duas horas successive ac divisive, non peccat mortaliter.

Pro hac etiam assertionem refert Sinnichius §. 400. Tamburinum, illamque quoad secundam partem, de qua praecipue est difficultas, egregie hoc discursu confutat. Cum juxta veridicam Augustini doctrinam Saulus Stephanum eorum manibus lapidasse censeatur, quorum vestimenta fervabat, ut expeditius lapidarent; quis non videat potiori jure herum illum toto die festo serviliter laborare, cujus jussu tot famuli, divisim inter se horis, toto die serviliter laborant? Neque enim minus, sed longè profectò magis cooperatur operantibus, qui herili autoritate laborem indicit, quam qui laborantium vestimenta custodit, vel alia expeditè laborandi impedimenta duntaxat semoverit: etenim inter cooperandi modos primus omnium recensetur jussio.

A Confirmatur: Si quis mandaret diversis famulis modicum quid furari è singulis templis unius provinciae vel regni, proculdubio peccaret moraliter, non solum in genere furti, sed & sacrilegij, si illa minuta singulorum furta notabilem quantitatem sacrilegè per partes surreptam conflarent: Cur ergo non peccet mortaliter, qui similiter diversis famulis injungit, ut singuli modicam partem temporis Deo consecrati profanent, quando omnes illae partes in unum collectae, notabile temporis sacri spatium conflant? Sicut enim res permanentes subtrahuntur profanis usus, & deputantur divino cultui per rituales consecrationem, ita & tempus per festivitatis indicationem.

S. III.

Alia probabilium monstra confutantur.

I.

FAMVLVS, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum, ascendente per fenestram ad stuprandam virginem, & multoties eidem inseruit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si illa faciat metu notabilis derimenti, puta ne à domino male tractetur, ne torvis oculis aspiatur, ne domo expellatur. Castro Palao, Merula, Hurtado, & alij apud Dianam: quibus subscribit Tamburinus lib. 5. cap. 1. §. 4. num. 19.

Hanc assertionem jure merito Mercorus non ster 3. p. libri supra citati, art. 9. judicat omnino improbabilem. Primò quia si famulus in hujusmodi casibus non peccaret, etiam inculpabiliter posset cooperari in his quae proximè inserviunt homicidio, aut furto perpetrando à suo hero: quod nullus admittit.

Secundò: Vel cooperari ad stuprum, est intrinsece malum, vel non? Si non: Ergo etiam non timeretur de damno, famulus posset stupro cooperari: Si verò est intrinsece malum, neque id licitè potest, etiamsi mors imminet: ea enim quae sunt intrinsece mala, ex nullo bono fine honestari possunt.

Addit Mercorus, mirum esse quod Recentiores illi teneant hanc sententiam, & nihilominus rejiciant doctrinam Thomistarum, afferentium Deum ut primam causam, & motorem ac provisorum generalem; motionem physicam ad substantiam & entitatem actionis male concurrere, absque eo quod concurrat ad deformitatem, quae ex cooperatione causae secundae accidit: si enim hoc negant de Deo omnipotente, & causa prima & universalissima, quare id de famulo, seu de causa secunda & particulari concedunt? Certè cum concursus causae secundae non sit praecisivus, nec ita universalis, sicut concursus causae primae, si iste non possit attingere substantiam & entitatem actus mali, absque eo quod se extendat ad ejus malitiam & deformitatem, à fortiori nec ille id praestare poterit.

I I.

Licet procurare abortum ante animationem fetus, ut consulatur virga vel honori puella, Aegidius Trullench in praecipua Decal. tomo 2. lib. 5. cap. 1. dub. 4. & alij quatuor relati à

Salmanticensibus tract. de peccatis disp. 10. dub. 6. §. 3. num. 223.

Oppositum docent omnes alij Theologi & Casuista, existimantes hujusmodi abortum quinto illo Decalogi præcepto, *Non occides*, prohiberi. Quamvis enim in rigore physico non sit homicidium, eò quòd informis fœtus non sit completè homo, morali tamen æstimatione censetur homicidium, & ad illud reductivè pertinet, quia per illum hominis futuri nativitas impeditur. Unde sicut is, qui non quidem aliena tollit, sed tamen alium impedit, ne ditescat, aut lucrum faciat, quamvis propriè non furetur, peccat tamen contra septimum præceptum Decalogi; ita qui futurum hominem impedit, licet non propriè occidat, peccat tamen contra quintum Decalogi præceptum, & committit aliquam speciem homicidij, ut passim docent SS. Patres, relati à Joanne Sennichio libro supra citato §. 417. Tertullianus enim in Apolog. cap. 9. sic ait: *Nobis homicidio semel interdicto, etiam conceptum utero, dum adhuc sanguis in hominem delibatur, dissolvere non licet. Homicidij festinatio est prohibere nasci: nec refert natam quis eripiat animam, aut nascentem disturbet: homo est & qui est futurus, & fructus omnis jam in semine est.* Item Minutius Fœlix in Octavio: *Sunt (inquit) mulieres quæ in ipsis visceribus, medicaminibus epotis, originem futuri hominis extinguunt, & parricidium faciunt antequam pariant.* Similia habet D. Ambrosius lib. 5. in Hexam. cap. 18. ubi medicamina illa, quibus abortus procuratur, *Parricidiales succos* appellat; per hoc inveniunt, fœminas eis utentes, parricidij crimine innecti. Cui subscribens Augustinus serm. 244. de tempore, sic ait: *Mulier quæ fecerit hoc, per quod jam non possit concipere, quantumcumque parere poterat, tantorum homicidiorum ream se esse cognoscat.* Denique D. Hieronymus Epist. 22. cap. 5. *Nonnulla (inquit) cum se senserint concepisse de scelere, abortu venena meditantur, & necdum nati hominis homicidium faciunt, & frequenter etiam ipsæ commortuæ, trium criminum reæ ad inferos perducuntur, homicide sui, Christi adultere, necdum nati filij parricide.* Unde in Ancirano extat Canon 21. de hujusmodi fœtidis di disponens: *De mulieribus quæ fornicantur, & partus suos necant; sed & de his quæ agunt secum ut utero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio est, usque ad exitum vitæ eas ab Ecclesia removeri: humanius autem nunc definimus, ut eis decem annorum tempus penitentiæ tribuatur.* Ex quo planè apparet, quantopere Ecclesia primitiva horrendum procurandæ abortionis scelus detestata fuerit, cui tam gravem, tanque diuturnam penitentiam inflixit. Facessat ergo impia illa assertio: *Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ut consulari honori puella, ejusque vitæ infamia.* Profectò enim, si infamix periculum ad tale facinus licitè perpetrandum sufficeret, vix ulla unquam abortionis procuratrix culpâri posset, cum vix unquam infamix periculum possit abesse.

III.

118. *Concubinarium non tenetur pellere domo concubinam, sed polliceri solum, se deinceps cum ea non peccaturum, quando eâ relicta vitam transigeret tristius.* Joannes Sancius in select. disp. 10. num. 20. apud Dianam §. p. tract. 19. resolut. 108.

A ubi sic loquitur: *Si concubina nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarium, vulgo REGALO, dum deficiente illâ, nimis agre ageret vitam, & aliæ epulæ radio magno afficerent concubinarium, & aliæ famula ad id nimis difficilè inveniretur, ejicere illam non erit concubinarium obligandum; quia oblectamentum dilectis circumstantiis consideratum, est majoris æstimationis, quam quodcumque bonum temporale, ob quod fas erit de novo admittere faminam ad sui famulatum, QUANTVMCVMQVE METVAT LABENDI PERICVLVM, si aliam non inveniat paræ qualitatis illis in rebus, quæ sibi sunt maxime utiles: si enim ob hanc causam, jam receptam expellere non constringitur, eodem jure admittere illam erit concessum.*

Hæc assertio, ut rectè aiunt Doctores Lovanicenses, sicuti Epicureorum placitis videtur consensu, ita & Christianorum regulis censetur adversa. Nonne enim ingens est commodum, habere integrum corpus, oculis, manibus, pedibusque instructum; ingensque incommodum, habere mutilatum & truncatum? Et tamen veritatis Magister Christus, eum perhibet consentire in scandalum, qui non eruit, aut abscindit abs se oculum, manum, aut pedem scandalizantem; hoc est (ut explicant SS. Patres) qui non semover ac non secludit res omnes aut personas, ansam ruinæ, & occasionem peccandi ipsi præbentes, quales præcipue sunt meretrices & concubinae, juxta illud Proverb. 6. *Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta ejus non ardeant? aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus? sic qui ingreditur ad mulierem, non erit mundus cum teigerit eam.* Unde SS. Patres frequenter admonent, cætera vitia resistendo, libidinem verò fugiendo superari, juxta illud Apostoli ad Corinth. 6. *Fugite fornicationem.* Quæ verba exponens S. Thomas ibidem lect. 3. sic ait: *Cætera vitia vincuntur resistendo, quia quanto magis homo particularia considerat & tractat, tanto minus in eis invenit unde deletetur, sed unde magis anxietur.* Sed vitium fornicationis non vincitur resistendo, quia quanto magis ibi homo cogitat particulare, tanto magis incenditur; sed vincitur fugiendo, id est totaliter vitando cogitationes immundas, ET QUASLIBET OCCASIONES. Quæ ergo fronte & audaciâ audet asserere Sancius, hominem non teneri ejicere concubinam, imò posse illam de novo admittere ad sui famulatum, QUANTVMCVMQVE METVAT LABENDI PERICVLVM, si absque illa vitam transigeret tristius, & epulæ ab aliis preparata radio ipsum afficerent. Certè hæc verba ab auditu fidelium sunt procul arcenda; sicut & ista assertio, quam etiam Lovaniensis Academia, ut falsam, temerariam, & perniciosam proscripsit: *Licitum est querere directè occasionem proximam peccandi, pro bono spirituali, AVT TEMPORALI nostro, vel proximi.* Audiendum potius prudens istud Augustini consilium: *Contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis habere victoriam.*

IV.

120. *Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, adeòque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum.*

Hæc assertio, quam novi quidam Casuista docent, est ordine tertia ex septemdecim.

N iij

quas anno 1653. ad instantiam Archiepiscopi Mechliniensis Lovanienſis Academia cenſuravit, atque ut falſam & erroneam proſcripſit; huiusque cenſuræ veritas & æquitas patet ex verbis illis Apoſtoli ad Roman. 7. *Qua ſub viro eſt mulier, vivente viro alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt à lege viri. Igitur vivente viro vocabitur Adultera, ſi fuerit cum alio viro. Ubi clarè Apoſtolo nihil ampliùs exigit ad hoc ut mulier alteri mixta, dicatur adultera, quàm ut vivat vir ejus: vivit autem vir qui conſentit in copulam ſuæ uxoris cum alio: Ergo talis uxor ex Apoſtoli doctrina debet dici adultera, ejuſque copula adulterium.*

121. Id etiam ex ipſa nominis ſignificatione patet: nam ut ait D. Thomas 2. 2. qu. 154. art. 8. *adulterium, ſicut ipſum nomen ſonat, eſt accessus ad alienum thorum. Sola ergo alienitas thori attendenda eſt, quando de adulterio quaſtio proponitur: unde cum maritus ſuo conſenſu non poſſit facere, ut ſuus thorus non ſit alienus comparatione cujuſvis tertij, planum eſt, illum non poſſe ullo ſuo conſenſu efficiere, quòd accessus cujuſvis tertij ad ſuam conjugem non ſit adulterium. Mariti ergo conſenſus non tam ad hoc ſervit ut adulterantem extraneum relevet, quàm ut conſentientem lenocinij crimine involvat. Quare Tertullianus in Apolog. cap. 39. Socratem & Catonem, qui uxores ſuas amicis communicaverunt, ut ex eis ſobolem ſuſciperent, lepidiſſimè his verbis deridet: *O ſapientia Attica, & Romana gravitatis exemplum! Leno eſt Philoſophus & Cenſor.**

122. Adde hanc aſſertionem Gnoſticorum flagitia à labe adulterij excuſare: nam ut teſtatur Epiphanius hæreſi 26. apud ipſos, poſt lauta & opipara convivium, quæ amicis exhibebant, ſcæminæ conjugatæ, non ſolum conſentientibus, ſed etiam præcipientibus maritis, cum extraneis miſceri ſolebant. *Larga* (inquit) & opipara edulia, carnis eſum, & vini potum apponunt, etiam ſi pauperes fuerint. Ex hoc autem ubi compotaverint, & venas ſatietaſe impleverint, ad æſtrum ſe convertunt; & vir quidem concedens uxorem alteri, ait ad ipſam: *Surge, & fac dilectionem cum fratre.*

V.

123. *Comedere & bibere uſque ad ſatietaſem, abſque neceſſitate, ob ſolam voluptatem, nullum eſt peccatum: quia licitè poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.* Elſcobarius tract. 2. exam. 2. num. 102. pro eadem ſententia referens Joannem Sancio.

Diſp. 5. art. 1. Fallitas huius aſſertionis conſtat ex principiis in tractatu de moralitate actuum humanorum ſtatutis. Ibi enim fuſè oſtendimus, delectationes ſenſuum à creatura rationali non eſſe per ſe expetibiles, ſed ſolum ratione boni honeſti, cujuſ ſunt illecebra, & veluti condimentum, quod provida & ſagax natura in operationibus ad conſervationem individui vel ſpeciei neceſſariis appoſuit, ut bruta, quæ non poſſunt apprehendere bonum honeſtum, delectabili traherentur. Unde delectationes ſenſuum primariò & principaliter, ſeu tanquam finem intendere, eſt natura bruti, & vitium hominis, juxta illud Auguſtini de peccato origin. cap. 40. *Tanta excellentia eſt in comparatione pecoris homo, ut vitium hominis, natura ſit*

pecoris. Quod egregiè confirmat & illuſtrat S. Thomas 1. 2. quaſt. 4. art. 2. ad 2. his verbis: *Apprehenſio ſenſitiva non attingit ad communem rationem boni, ſed ad aliquod bonum particulare quod eſt delectabile; & idèò ſecundum appetitum ſenſitivum qui eſt in animalibus, operationes quaruntur propter delectationem: ſed intellectus apprehendit univerſalem rationem boni, ad cujuſ conſecutionem ſequitur delectatio; unde principaliter intendit bonum quàm delectationem; & idèò eſt quod à divinis intellectus, qui eſt inſtitutus natura, delectationes appoſuit propter operationes. Igitur juxta utrumque S. Doctorem, operationes ſenſitivas propter ſolam delectationem, tanquam propter finem quærere, eſt more brutorum agere, & maxima deordinatio creaturæ rationalis, quæ ſolum bonum honeſtum tanquam finem debet reſpicere, & utile ac delectabile ad illud, ut medium ad finem, vel acceſſorium ad principale, ordinare; ſeu frui ſolo bono honeſto, & utili, ac delectabili duntaxat uti. Unde Auguſtinus libro de moribus Eccleſiæ cap. 21. hanc viro temperanti & Chriſtiano præſcribit regulam. *Habet* (inquit) *vir temperans in rebus mortalibus & fluentibus vitæ regulam utroque Teſtamento firmatam: ut earum nihil diligit, nihil per ſe appetendum putet, ſed ad vitæ huius, atque officiorum neceſſitatem, quantum ſatis eſt uſurpet, utentis modestia, non amantis affectu. Cui concinit D. Thomas 2. 2. qu. 141. art. 6. in corp. ſic dicens: Omnia delectabilia qua in uſum hominis veniunt, ordinantur ad aliquam huius vitæ neceſſitatem, ſicut ad finem; & idèò temperantia accipit neceſſitatem huius vitæ ſicut regulam delectabilium quibus utitur, ut ſcilicet tantum eis utatur, quantum neceſſitas huius vitæ requirit.**

Idiſplum magiſterio naturæ inſtructus, & ſolo rationis lumine illuſtratus edocuit Seneca libro de vita beata cap. 10. ubi quendam Epicuri de grege porcum redagens, ſic ait: *Tu voluptatem complecteris, ego compeſco; tu voluptate fruieris, ego utor.* Et Epift. 88. *Temperantia* (inquit) *voluptatibus imperat: alias odit atque abigit, alias diſpenſat, & ad ſanum modum redigit, nec unquam ad illas propter ipſas venit. Unde Sancio vel Elſcobario illud, Auguſtini ad Julianum, voluptati ſenſuali ſimiliter olim patrocinantem, retere lubet: *Obſecro te, non ſit honeſtior Philoſophia Gentium, quàm noſtra Chriſtiana, qua una eſt vera Philoſophia, quandoquidem ſtudium vel amor ſapientie ſignificatur hoc nomine.**

Ex his conſutata manet alia Joannis Sancio aſſertio, quæ docet diſp. 23. num. 25. *ſinem ſolius delectationis in conjugatis, ne veniale quidem eſſe peccatum. Si enim peccatum & deordinatio creaturæ rationalis eſt, actiones ad individui conſervationem ſpectantes, ob ſolam delectationem, tanquam propter finem elicere; etiam peccatum, ſaltem veniale, erit in conjugatis, actum ad ſpeciei propagationem ordinatum, ob ſolam delectationem, tanquam propter finem exercere. Unde Auguſtinus libro de bono conjugali cap. 6. ſic ait: *Conjugalis concubitus generandi gratiâ, non habet culpam, concupiſcentiâ vero ſatianda, ſed tamen cum conjugate, propter fidem thori, venialem habet culpam.* Et cap. 7. *Reddere debitum conjugale**

(inquit) nullius est criminis; exigere autem ultra generandi necessitatem, EST CVLPA VENIALIS. Et lib. contra Julian. cap. 10. dicit: Coniuges contrahere unde quotidie dicant, dimitte nobis debita nostra, quando modum generationi necessarium, causâ solius voluptatis excedunt. Similia habet Gregorius Magnus lib. 12. moralium cap. 17. aliâs 20. ubi hæc scribit: Tunc solum coniuges in admixtione sine culpa sunt, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscentur. Et de cura pastoralis p. 3. admonit. 28. Admonendi sunt coniuges (inquit) ut suscipienda prolis se meminerint causâ conjunctos; & cum immoderate admixtioni servientes, propagationis articulum in usum transferunt voluptatis, perpendant quod licet extra non exeant, in ipso tamen conjugio conjugij iura transcendunt. Unde necesse est, ut crebris exhortationibus moneantur, ut desistant quod pulchram copula speciem admixtis voluptatibus fœdant. Denique D. Thomas in 4. dist. 31. qu. 2. art. 2. in corp. dicit: Duobus solum modis coniuges absque omni peccato conveniunt, scilicet causâ prolis procurandâ, & debiti reddendi, aliâs SEMPER IBI EST PECCATVM, ADMINVS VENIALE.

VI.

116. Lege jejuniij solvitur, qui se ad insequendam amicam, vel quocumque labore illicito fatigavit. Filius tom. 1. tract. 27. num. 113. Addens quod si etiam in fraudem jejuniij sese nimium fatigasset, adhuc liberaretur à lege jejuniij.

Hæc assertio est aperte falsa: licet enim qui suâ culpâ in morbum incidit, durante ægitudine, nonteneatur jejunare, ut D. Antoninus, Caietanus, Sylvester, & alij Casuiste communiter docent; secus tamen qui labore illicito sese fatigavit, maximè si id fecerit in fraudem jejuniij. Ratio disparitatis manifesta est: morbus enim jejunium reddit prorsus impossibile; lassitudo vero, seu defatigatio, illud tantum molestius ac difficilius reddit: quid verò iustius, quàm ut asperius jejunent nocentiores, & qui difficultatem jejunandi sibi suis sceleribus pepererunt? Et quid iniustius, quàm ut illi à jejunio liberentur, qui propter scelera sua plus egent jejunis? Quid etiam iniquius, quàm ut ille qui in fraudem jejuniij sese nimium fatigavit, liberetur à lege jejuniij, & ex tali fraude commodum istud reportet?

117. Ex his confutata manet alia Filius assertio, quâ teste Escobario tract. 1. exam. 13. cap. 3. asserit, Eum qui dormire nequit, nisi vespere sumptâ cenâ, non teneri jejunare, imò neque in prandio collationem sumere, quamvis hoc modo isti incommodo obviare possent. Quia (inquit) nemo tenetur pervertere ordinem refectioem. Egregiam sanè rationem, dignumque patellâ operculum! Quasi verò ille qui jejunat, nihil molestie aut incommodi ex jejunio reportare debeat? & unusquisque præceptum divinum aut Ecclesiasticum, eo modo quo potest, non teneatur implere?

Plures aliæ sunt circa jejunandi præceptum novorum Casuistarum laxitates, quas recensere sufficere: illæ enim adeò absurdæ sunt, ut eas retulisse, confutasse sit.

118. In primis Tamburinus, inter novellos laxitatum patronos celeberrimus lib. 4. cap. 5. §. 1. num. 16. ait: probabile esse sagimen inter lacti-

cinia numerari, atque adeò posse recipi in jejunio. Et §. 2. num. 4. asserit, licere intra diem jejunij bibere vinum, mustum, cervisiam, aquas ex herbis, vel ex eodem vino distillatas, etiam de mane, etiam ob solam delectationem, etiam multoties in die, etiam in fraudem jejunij. Idem asserit Escobarius ubi supra, de vino quod vocatur Clarea, gallicè Hipocras. Item idem Tamburinus §. 4. num. 3. docet Mendicantes, & eos qui ipsorum privilegiis gaudent, ut Patres Societatis Jesu, posse in die jejunij prandere in hyeme, duabus horis cum dimidia ante meridiem, id est horâ sesquionâ, & in æstate tribus horis cum dimidia ante meridiem, seu horâ sesquioctavâ: quod planè ridiculum est. Addunt alij, ova, & lacticina, tempore quadragesimæ, solum prohiberi sub veniali. Ita Fagundez apud Mercorum 2. p. art. 28. Alij, ut Palqualigus, teste eodem Mercoro, volunt jejunia quatuor Temporum observari ex sola consuetudine, de qua non constat an sit introducta cum obligatione ad mortale. Denique Caramuel in Theol. fundam. num. 1128. omnes Religiosos à lege jejunij conatur eximere, hoc discursu: Musici à jejunio excusantur: at omnes Religiosi sunt Musici, nec in mundo sunt Musici qui plus cantent quàm Monachi, Benedictini præcipue: Ergo Monachi non tenentur jejunare. Quæ ratio idem de cæteris Religiosis evincit: nulli enim qui non cantent plusquam saculares. Subdit postea: Ergo si Religiosos etiam excludimus, qui erunt in Ecclesia Romana qui teneantur observare jejunia? Volo non severè, sed sincerè erudiri.

Quantum hæc primavæ Ecclesie instituto repugnent, patet ex SS. Patribus: Hieronymus enim in Epistola ad Marcellam: Nos (inquit) unam quadragesimam, ex Apostolorum traditione, congruo tempore jejunamus. Et Ignatius Epistola ad Philippenses, in fine: Quadragesimale jejunium ne spernatis. Basilius item serm. 2. de jejunio, testatur jejunij quadragesimalis legem, suo tempore adeò religiose observari fuisse solitam, ut nemo prorsus ab illa sese eximeret: Non insula (inquit) non terra, non civitas, non gens, non denique locus ullus tam desertus, ubi prædicatio ista non fuerit audita, sed & exercitus, & iter facientes, terrâ marique, mercatores quoque omnes similiter audiunt & suscipiunt. Et rursus: Nemo seipsum ex jejunantium catalogo eximat, in quo omnia genera, & omnis ætas, & omnes dignitatum differentie recensentur. Dives es, ne afficias contumeliâ jejunium, dedignatus ipsum commensalem suscipere, ne aliquando te apud jejuniorum legislatorem accuset. Pauper cavillis non impetat jejunium; jam olim ipsum contubernale habens. Mulieribus autem velut respirare, ita etiam jejunare proprium est, & secundum naturam. Pueri velut plantæ virides jejunij aquâ irrigantur. Senibus assuetudo & familiaritas ab antiquo ad ipsum, levem facit laborem &c.

VII.

Qui alium movet aut inducit ad inferendum grave damnum tercio, v. g. ad domum ejus aut segetem incendendam, non tenetur ad restitutionem illius damni illati. Stephanus Baunius in summa peccatorum, pagina 307. & 308. editionis sextæ.

Hujus assertiois falsitas patet ex Gregorio IX. cap. si culpa x. de injuriis & damnato, ubi

ait: Si culpâ tuâ factum est damnum, vel injuria A
irrogata, seu aliis irrogantibus opem tulisti, aut
hac imperitiâ tuâ sine negligentia evenerunt, ju-
re super his SATISFACERE TE OPORTET. Sed
damnum factum ex suasionem & inductionem alicujus,
ejus culpâ factum est, ut patet: Ergo juxta
leges Pontificias tenetur ad restitutionem illius.
Unde Academia Lovanienſis ait hanc Baunij af-
sertionem esse apertè falsam, & receptissimis ju-
stitiæ regulis contrariam.

131. Confirmatur ex D. Thoma 2. 2. qu. 62. art. 7.
sic dicente: Quicumque est causa injusta ac-
ceptionis, tenetur ad restitutionem. Quod quidem
contingit dupliciter, directe scilicet & indirectè:
directè quidem, quando aliquis inducit alium ad B
accipiendum; & hoc quidem tripliciter; primò
quidem modo, movendo ad ipsam acceptionem,
quod fit precipiendo, consulendo, consentiendo
expresse, & laudando aliquem quasi strenuum de
hoc quod aliena accepit: alio modo ex parte ipsius
accipientis, quia scilicet eum recepat, vel quali-
tercunque ei auxilium fert: tertio modo ex parte
rei acceptæ, quia sic particeps est furii vel rapina
quasi socius malefici. Indirectè verò quando ali-
quis non impedit, cum possit & debeat impedire:
vel quia subtrahit preceptum, sive consilium, im-
pediens furium, vel rapinam; vel quia subtra-
hit suum auxilium quo posset obsistere; vel quia
occultat post factum. Quæ his versibus comprehen-
duntur:

Inſio, consilium, consensus, palpo, recursus:
Participans, mutus, non obſtans, non manifestas.

Quin imò idem S. Doctor ibidem in solutio-
ne ad 2. apertè docet ad restitutionem principa-
liùs teneri jussorem, quam ipsum facinoris exe-
cutorem. Quod Cajetanus, Bannez, Tannerus,
& alij interpretes, ad consultorem & inducto-
rem extendunt. Et sanè cum jussor, consultor, &
generaliter inductor, potiores partes teneant in
crimine iniquæ acceptionis, vel gravis damni
illationis, mirum est venisse cuiquam in men-
tem, ut eorum quempiam ab onere restitutionis
eximeret.

132. Confirmatur ampliùs: Idem S. Doctor ibi-
dem qu. 71. art. 3. docet quod quia Advocatus &
auxilium, & consilium prestat ei cujus causa pa-
trocinatur, si scienter injustam causam defendit,
absque dubio graviter peccat, & ad restitutionem
tenetur ejus damni, quod contra justitiam per ejus
auxilium altera pars incurrit. Ergo à fortiori
censet, eum qui per consilium aut suasionem mo-
vet alium ad furandum, vel ad inferendum gra-
ve damnum tertio, teneri ad restitutionem seu
reparationem damni illati.

VIII.

133. Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis re-
stituere quod ablatum est per parva furta, quan-
tùm cumque sit magna summa totalis. Baunius
ibidem pagina 220.

Hanc assertionem, quam etiam, ad instan-
tiam Archiepiscopi Mechlinienſis, Academia
Lovanienſis reprobavit, rectè ac eruditè confu-
tat Sinnichius §. 442. ubi sic dicitur. Equè re-
pugnat justitiæ retinere rem notabilem alteri de-
bitam, ac eandem uno actu auferre: si ergo hoc
postremum, ipsis etiam laxonibus fatentibus, fit
peccatum mortale, quo verisimilitudinis colo-
re negari potest, primum illud esse mortale pec-
catum?

Nec refert quod singulæ minutæ ablationes 134
fortè fuerint peccata duntaxat venialia: quia
restituendi obligatio, non ex solo acceptionis ti-
tulo, sed etiam ex titulo rei acceptæ nascitur;
ut proinde ea sit gravis, & sub mortali, quo-
ties res aliena notabiliter pretiosa detinetur,
quomodolibet ea ad detinentem pervenerit. Unde
non solum qui per minuta peccata, sed etiam
qui absque ullo peccato ad possessionem rei ali-
enæ notabiliter pretiosæ pervenit, sub gravi rea-
tu eam restituere, cognita ejus alienitate, ob-
stringitur. Sive igitur auferendo, sive detinendo
rem alienam notabilis valoris, contingat te ha-
bere plus notabiliter quam debeas, & alterum
ex adverso minus notabiliter quam debeat, gra-
ve procul dubio vulnus infligit justitiæ, quæ uti-
que exigit, ut uniuscujusque possessio ita ade-
quetur juri possidendi quo pollet, ut nemo plus
aut minus possessionis habeat quam juris; item
ut consimili planè modo habeat se possessio
uniuscujusque ad possessionem cujuslibet alte-
rius, quo se habet ipsius jus ad jus alterius. Ex
quo præcipuum, imò & unicum Baunij funda-
mentum manet solutum.

IX.

Preceptum servandi festa non obligat sub mor- 135
tali, seposito scandalo, si absit contemptus. Huic
assertioni, quam facultas Theologica Lovanien-
sis, ad instantiam, Archiepiscopi Mechlinienſis
reprobavit, favet Tamburinus lib. 1. in Decal.
cap. 3. §. 8. num. 12. ubi ait: *Leges Ecclesiasticas
non multùm frequenter sub mortali obligare.*

Oppositum communiter docent Theologi
cum S. Thoma 1. 2. qu. 96. art. 4. sic dicente:
*Leges humaniæ postæ, si justæ sint, habent vim
obligandi in foro conscientie, à lege æterna, à qua
derivantur, secundùm illud Proverb. 8. Per me
Reges regnant, & legum conditores justæ decer-
nunt.* Quod confirmat in resp. ad 1. his verbis:
*Apostolus ad Roman. 13. dicit, Omnis potestas
humana à Deo est: & ideo qui potestati resistit in
his que ad potestatis ordinem pertinent, Dei ordi-
nationi resistit, & secundùm hoc efficitur reus
quantùm ad conscientiam.*

Idem docet Bellarminus specialiter de præ- 136
cepto Ecclesiastico observandi festa, lib. 3. de
cultu Sanctorum cap. 20. ubi sic dicitur: *Jure
divino præcipitur, ut aliqui dies festi observentur,
& tamen nulli sunt certi dies à jure divino deter-
minati: Ergo debuit esse in Ecclesia potestas de-
terminandi certos dies, & obligandi ad eorum
observationem; quia alioquin non servaretur jus
divinum.* Unde quemadmodum obligatio ser-
vandi dies festos, à Deo olim peculiariter deter-
minatos, fuit gravis, & sub mortali, ut patet ex
pœna mortis & lapidationis in violatores decre-
tâ, de qua Exodi 31. & Numer. 15. ita similiter gra-
vis censeri debet obligatio observandi dieste-
stos, ab Ecclesia in locum veterum illorum festo-
rum subrogatos; subrogatum enim sortitur na-
turam ejus in cujus locum subrogatur. Nullo er-
go pacto audiendus est, sed omnimodè repellen-
dus quisquis asserere præsumpserit, *Preceptum
servandi festa non obligare sub mortali, seposito
scandalo, si absit contemptus.* Et hæc assertio fa-
vet errori Lutheri in libro adversus Catharinum
sic dicentis: *Duodecima facies Antichristi est
festorum dierum observatio, cum omnes dies sint li-
beri, & ad feriandum, & ad laborandum.*

X.

X.

157. Satisfacit præcepto Ecclesie de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor simul à diversis celebrantibus audit. Escobar tract. 1. exam. 11. num. 73. editionis Lugdunenſis anni 1646. Ex quo infert posse brevissimo temporis interſitio missam audiri, si quatuor v. g. altaribus variamissæ proportionata temporis anterioritate sic celebrentur, ut dum una inchoatur, secunda ab Evangelio tunc in consecrationem procedat, tertia à consecratione in consumptionem, quarta denique à consumptione usque ad terminum.

Ubi obiter notandum cum Sinnichio §. 399. B novos Casuistas, & laxitatum patronos, pedetentim proceſſiſſe in pejus: cum enim pridem aliqui docuiſſent ſatisferi præcepto audiendi missam, auditione ſucceſſivâ duarum mediatarum diverſarum missarum, etiam ordine inverſo; alij inde inferebant ſatisferi eidem præcepto, auditione etiam ſimultaneâ diverſarum missarum; ac demum alij longius progredi contenderunt ſatisferi eidem præcepto, auditione etiam ſimultaneâ trium vel quatuor partium diverſarum missarum. Quæ progressionis regula, cum tam benè locum habeat reſpectu viginti, vel etiam quadraginta partium totidem reſpectivè missarum diverſarum, ſi hæc Escobarij, & aliorum recentiorum Casuistarum aſſertio vera eſſet, ſequeretur missam uno ferè momento poſſe audiri: quod planè ridiculum & nugatorium eſt. Unde Academia Lovanienſis hanc aſſertionem, ut falſam, & præceptorum Ecclesie eluſivam, proſcribens, ſubdit: *Nec enim majorem habet apparentiam de quatuor ſacri partibus, quàm de viginti.*

158. Plures alia circa auditionem missæ ſunt novorum Casuistarum laxitates, omnino intolerabiles. Tamburinus enim lib. 4. cap. 2. §. 1. num. 3. cenſet ſatisferi præcepto audiendi missam, etiamſi quis non interit consecrationi: *Quia poteſt* (inquit) *adherere opinioni, aſſerenti ſacrificij eſſentiam in communione conſiſtere; atque aded non eſt dicendus omiſſiſſe ſacrificium.* Aſſertit etiam ibidem §. 2. num. 7. probabilem eſſe, ſubindeque in conſcientia tutam, aliquorum ſententiam, qui docent missam omitti poſſe ſine culpa in die feſto, propter lucrum quod tunc ceſſaret, ſi quis missa adeſſet. Et infra §. 3. num. 9. idem cenſet de opinione aliorum, qui aſſerunt præviſionem carentia missæ, non obſtare, quominus quis proficiſcatur venatum ad locum deſertum, ubi ob penuriam ſacerdotis nequibit die feſto missam audire. Item lib. 1. cap. 3. §. 8. num. 12. dicit, *In audiendo missam de præcepto, vel recitandis horis ex obligatione, ſatis eſſe attentionem externam; unde poſſe quemlibet voluntariè diſtrahi.* Et lib. 3. cap. 5. §. 3. num. 3. docet *Te ſatisfacere præcepto, ſi horas recites animo non ſatisfaciendi.* Cui doctrina conſonat alia quam tradit Fagundez reſol. moral. præcep. 2. lib. 1. cap. 4. num. 4. ubi docet, *Eum qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacere præcepto Ecclesie.*

XI.

159. Infidelis, cui proponitur noſtra fides ut magis credibilis, dum ejus ſectæ probabiliter adhuc credibilis apparet, non tenetur ad recipiendam noſtram.

Tom. III.

A ſtram fidem. Thomas Sanchez, Joannes Saneius, & Diana, apud Escobarium Theol. moral. p. 39. quibus ſubſcribit Erardus Billius tract. 3. cap. 1. de fide, ubi ait quod puer in hæreſi educatus, non peccat credendo hæreſi ſibi propoſite, & quam à parentibus edoctus eſt, niſi habeat argumenta convincentia, & probabilitatem excludentia ſua ſectæ: *quandiu enim probabilis eſt, non peccat eam ſequendo. Quò fit ut multæ puella usque ad vigefimum annum vix cenſeri poſſint hæretica, quantumcumque ad cœnam, ut appellant, accedant. Quis enim dicit eas non habere argumenta probabilia ſua ſectæ? at nemo peccat ſequens opinionem probabilem.*

Hæc aſſertio pluſquam falſa eſt. Primò, quia licet Hæreticus ignorantia invincibili ſui erroris laborans, non peccet, & ſit materialiter duntaxat hæreticus, (nam ut infra oſtendemus contra Janſenium & Wendrochium, error ſeu ignorantia invincibilis excuſat à peccato) ille tamen cui fides Catholica videtur magis credibilis & probabilis, non laborat ignorantia invincibili, ſed vincibili: tum quia ratione formidinis annexæ opinioni minùs probabili, errorem aliquo modo prævidet: tum etiam quia ſequendo ſectam illam, quæ ipſi apparet minùs probabilis, ſeu minùs conſona veritati, & relinquendo aliam, quæ probabilior & credibilior, ſeu veritati conformior aut viciniore ipſi videtur, veritatem contemnit, & parùm de ipſa curat: Ergo ille non excuſatur à peccato.

Secundò, quando illi Authores dicunt quod error probabilis excuſat à peccato, vel loquuntur de probabilitate vera, vel duntaxat apparenti? Primum dici non poteſt, cum nullus error aut hæreſis veram probabilitatem, ſed duntaxat falſam & apparentem habere poſſit. Nec etiam ſecundum, aliàs ſequeretur nullum ferè propter hæreſim damnari poſſe hæreticum; cum nullus ſit penè, qui non aſſerere poſſit ſibi ſectam ſuam videri probabilem. Ex quo ulterius ſequeretur, ad ſalutem in ſua quemque Religione, quam probabilem putat, poſſe pervenire. Unde Caramuel in probabilitatis doctrina verſatiſſimus, & omnes ejus confeſiones apprimè callens, imparè huic difficultati reſolvendæ ſe agnoſcit, eique videtur ſuccumbere, dum in Theologia fundamentali pag 472. refert, & inſolutum relinquit diſcurſum cujuſdam Baſanomeni Lutherani, qui fatebatur fidem Romanæ Ecclesie eſſe quidem probabiliffimam, adedque ſecuriſſimam, ſed contendebat etiam Lutheranam, quam profitebatur, eſſe probabilem, atque aded ſecuram, ſubindeque ſibi licere eſſe in quietâ conſcientia apud Lutherum, & in ejus ſectâ ſe poſſe ſalutem conſequi. *Quia Baſanomenus* (inquit) *Lutheranorum filius, & in Lutheranâ urbe natus, inter Lutheranos nutritus, magiſtros habuit & prædicantes Lutheranos; ſic ubi primum Patrem Valerianum, magnum Capucinarum decus, & alios audivit inculcantes, vel eſſe redendum ad Romanam Eccleſiam, vel recedendum à Chriſto, fervidè inſurrexit, & dixit: Chriſtianiffimus probabiliffima Religio eſt, & ſub ipſo dantur ſectæ antiquiores, juniores, ſeſteriores, benigniores, univerſaliores, minùs univerſales (& præcipuè Romana, Lutheranâ, Calviniana) QUÆ SUNT VERE PROBABLES. Ergo mihi Lutheranò non eſt neceſſariò redendum.*

Oo

ad Romanam Ecclesiam, aut secedendum à Christo. Nam præter Romanam Religionem, cui probabilitatem non nego, etiam Lutherana est Christiana, & probabilis, & multo Romanâ benignior. Vim rationis jam penetras, jam vides quò respiciat hæreticus. Teneo primò esse probabile, quòd Deus mentiri nequeat; secundò esse probabile, quòd revelarit sacram paginam, & si velit, ut sic loquar, dictaverit; tertio esse probabile, quòd eandem Romana Ecclesia bene exponat; & tamen addit, iis non obstantibus, harum antitheses esse probabiles. Resolutionem hanc sic ille confirmat & dilucidat: Doctrina Aristotelis, inquit, prout hodie traditur in Academijs Italicis, Hispanicis, Gallicis, probabilissima est; nec contra hanc ipsam probabilitatem militat mundus æternitas, & anima rationalis mortalitas: nam isti, & similes errores sunt expuncti, nec jam traduntur à Christianis Philosophis. Hæc ipsa doctrina, & schola Aristotelis in tres sectas dividitur, Thomisticam, Scoticam & Nominalem; omnes probabiles, omnes celebres, omnes plausibiles. Dicant Dominicani: nostra schola Aristotelica est, & antiquior Nominali & Scoticâ: Ergo redeundum ad ipsam, vel secedendum est ab Aristotele. Quid inde? Nam à Franciscanis ridebuntur, qui æquo jure reponent, vel admittendam esse Scoti scholam, vel relinquendum Peripatum. Tunc enim argumentatio urgetur, cum vel una sub Christo Religio, vel una sub Aristotele schola demonstrationem produceret. Nam si una secta demonstraretur esse vera, reliquæ demonstrarentur esse falsæ, & in nostro casu, ait Basanomenus, omnes hæc Religiones (Romanam, Lutheranam, Calvinianam) esse Christianas & probabiles iudico; & omnes hæc scholas (Thomisticam, Scoticam, & Nominalem) esse Aristotelicas & probabiles censeo; & hanc ob rem ratiocinio illo disjunctivo, vel redeundum est ad Romanam Ecclesiam, vel secedendum est à Christo, convinci aut urgeri non possum. Nec antiquitatem ipse & Concilia generalia morabitur: hæc enim, ut ait, probabilia argumeta, & non evidentiâ ministrant: quoniam schola Aristotelis, Christi Religione multo antiquior, & Academia Peripatetica multo numerosiores magistros habent, quam generalia Concilia, & si licet P. Magno doctrinam Peripateticorum de errore & tyrannide arguere, cur non licebit Basanomeno esse & cautions? Cur non dicere, Romanam quidem Ecclesiam esse probabilissimam, ad eòque in foro interno esse securissimam; & tamen hoc ipso non obstante, Lutheranam quam ipse profitetur, esse etiam probabilem, atque æquè Christianam, ac securam; IMO SECVRIOREM OMNINO, QUONIAM MINVS PROBABILIS SENTENTIA, SI BENIGNIOR, ETIAM SECVRIOR EST. Cur non licebit addere, se esse in quietâ conscientia apud Lutherum, ad eòque non teneri redire ad Ecclesiam Romanam, nec à Christi Religione secedere?

142.

Hæc Caramuel. Ex quibus liquet, illum vim hujus consecutionis probè novisse, eamque tacite saltem & indirectè approbasse, nempe: Si nullus hæreticus, quandiu ejus secta sibi apparet probabilis, peccat credendo hæresi sibi proposita, nullus ferè propter hæresim poterit damnari hæreticus; cum vix ullus sit, cui ejus secta non videatur probabilis, proinde poterit quilibet in ea Religione quam profitetur salutem consequi.

Scio alios Recentiores, hæc consecutiones non admittere, imò ab ipsis abhorreere. Sed ut rectè ait Caramuel, vel omnia debent translu-

re, vel à principali opinione discedere. Unde redit illud Augustini, quòd supra retulimus: Hoc tu quidem non sentis, sed hoc sequitur illa que sentis. Muta ergo antecedentia, si vis cavere sequentia.

XII.

Dare pecuniam, vel aliud quid temporale pro beneficio, ut motivum, quo voluntas collatoris ad illud conferendum inducatur, non est simonia, si non detur ut pretium beneficio æqualia. Valentia tomo 3, disp. 6. qu. 16. p. 3. Tannerus, Escobarius, Sancius, Milhardus, & alij recentiores Casuista.

Oppositum colligitur apertè ex D. Thoma 2. 2. qu. 100. art. 2. ad 5. ubi ait: Antequam alicui acquiratur jus in Episcopatu, vel quacumque dignitate, vel præbenda, per electionem, vel provisionem, seu collationem, simoniacum esse adversantium obstacula pecuniâ redimere: sic enim pecuniâ pararet sibi viam ad rem spiritualem obtinendam. Ex quibus verbis hoc argumentum conficitur. Per pecuniam parare sibi viam ad rem spiritualem obtinendam, juxta D. Thomam, vera simonia est: Sed qui dat pecuniam, ut temporale incitamentum, quo animus collatoris ad conferendum sibi beneficium inducatur, pecuniâ parat sibi viam ad rem spiritualem obtinendam; eà enim ut medio seu instrumento utitur ad excitandam & flecendam collatoris voluntatem, ut ipsi beneficium conferat: Ergo ille verè simoniacus est. Unde Ecclesia semper pro sceleratis & simoniacis habuit eos omnes qui pecuniâ sibi ad sacerdotium, & alia Ecclesiæ ministeria aut beneficia viam muniunt, & hanc nundinationem, quavis arte, quovis colore fucatam, simoniacum scelus appellavit. Hinc generatim negant Canones fas esse, per pecuniam ad Ecclesiæ dignitates pervenire, ut patet ex Canonibus Apostolicis Can. 30. ubi sic dicitur: Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, per pecuniam hanc obtinuerit dignitatem, deiciatur. Hinc etiam generaliter vetant, ne quis ad Ecclesiæ munia consequenda aliquid offerat, vel promittat, ut constat ex Concilio Tolet. 8. in quo sic habetur: Si quis pro percipiendâ sacerdotij dignitate quodlibet premium detentus fuerit obulisse, ex eodem tempore anathematis se noverit opprobrio condemnatum. Item in Concilio Melpitano anni 1090 strictè vetatur, Ne quis dabo, vel promisso, vel pretio, vel servitio, eà intentione impensè Episcopalem nitatur assequi dignitatem.

Confirmatur: Cùm D. Petrus Simonem Magum de simoniæ scelere increpavit, de hoc cum reprehendit quòd donum Dei pecuniâ possideri posse existimasset, ut patet ex verbis illis Act. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti PECUNIA POSSIDERI: Sed quod pecuniarij muneris præstatione per modum illecebæ permoventis obtinetur, tam benè pecuniâ possidetur, ac illud quod per ipsam sub formalitate pretij sumptam acquiritur, ut de se patet: Ergo qui dat pecuniam ut motivum, quo voluntatem collatoris ad conferendum sibi beneficium inducat, tam benè simoniæ labe inficitur, quàm qui illam præbet ut pretium beneficio æquale.

Confirmatur ampliùs: Si ad Simoniam necessariò requiratur, ut pecunia per modum pretij beneficio æqualis offeratur, vel conferatur,

143.

144.

144.

ram rarum erit Simonix vitium, ut ab ejus labe omnes Simoniaci facile se purgare possint, dicendo scilicet se temporale pro spirituali dare, non tanquam pretium, sed tanquam motivum. Imò & ipse Simon Magus, Simoniacorum omnium parens eadem distinctione, seu præcisione metaphysica, ab eodem scelere facile excusari poterit: nam cum pro impetranda gratia impertiendi Spiritum Sanctum per manuum impositionem, pecuniam offerendo Apollolis, vendendi aut emendi, vel pretij verbis nequam usus fuerit, ut patet ex verbis Scripturæ supra relatis, dici poterit ipsum obtulisse Apollolis pecuniam, non sub formali ratione pretij, quo talem potestatem emeret, sed duntaxat tanquam motivum quo eorum voluntatem ad eam sibi conferendam inclinatet: neque enim ille curabat modum, sed tantum ut rem quoquo modo assequeretur. Similiter à labe Simonix purgari posset Balaam Propheta, à quo Simonia vetustiori vocabulo *Balaamia* dicitur, ut notat Adrianus quolibeto 9. quæst. 2. posset enim pariter dici, ipsum munus à Moabitico Rege sibi missum acceptasse, non ut pretium prophetica maledictionis, sed ut motivum: neque enim vel Rex curabat, quoniam titulo ille munus acciperet, dum quoquo modo ad maledicendum hostibus eum permoveret; nec Balaam admodum curabat, quoniam titulo oblatum munus sibi obveniret, sed ut quoquo modo suam avaritiam inde expleret. Idem cum proportionem de Giezi, & de omnibus aliis Simoniaciis dici posset. Ergo si standum sit novorum Casuistarum doctrinæ, & si præfata distinctio pecuniæ in ratione motivi, & in ratione pretij valeat, & sufficiens sit ad vitandam simoniam, peccatum simoniæ à rebus humanis exulabit, & in mundum Platonicum demigrabit, vel solum à bardis & stupidis, qui distinctiones illas & præcisiones metaphysicas capere nequeunt, committeretur. Unde Caramuel in Theologia morali lib. 2. num. 864. *Si scripor* (inquit) *scrupulosus sit, nulla erit circumstantia ab hoc contragio libera: si autem audentior, ipsius simoniæ conceptus, ERIT IDEA PLATONICA, ut dicitur, que non reperitur in rebus.*

146. Nec valet quod aliqui Recentiores dicunt; nempe eum qui pecuniam, vel aliud quid temporale pro beneficio, per modum illecebræ permoventis, non verò per modum pretij beneficio æqualis confert vel offert, non committere quidem Simoniam contra jus divinum, quia ad hanc requiritur quod temporale pro spirituali detur ut pretium, esse tamen reum simoniæ contra jus positivum, quia leges & Canones Ecclesiæ id vetant. Non valet (inquam) quia S. Thomas in 4. dist. 25. qu. 3. art. 3. ad 1. docet quòd si Judex spiritualis munere aliquo, sive parvo, sive magno, flectatur ad aliquid faciendum, simoniacus est coram Deo: *Dicendum* (inquit) *quòd Ecclesia judicium est quantum ad exteriora, & quia non est probabile quòd animus Judicis spiritualis flectatur ad aliquid faciendum pro parvo munere, ideo in parvis muneribus Judicis datus non iudicatur simoniam committi: sed apud Deum qui corvidet, simonia est & in parvis & in magnis muneribus, si ANIMVS JVDICIS EX EIS FLECTATVR.* Quibus verbis aperte docet committi simoniam contra jus divinum, quando muneribus, sive parvis, sive magnis, aliquis inducitur ad

Tom. III.

A aliquid spirituale conferendum. Ibidem etiam in resp. ad 4. ait, quod *Qui dat aliquid spirituale..... si principaliter moveatur favore precum, vel timore rogantis, QUANTVM AD IVDICIVM DIVINVM, simoniam committit & rogatus, & rogans, si hoc intendat.* Unde Suarez in tract. de Simonia cap. 3. pro hac sententia S. Thomam, & alios antiquos Theologos & Canonistas refert: *Sapissimè* (inquit) *legimus apud Auctores tam Theologos quam Canonistas, simoniam mentalem committi, quoties per spirituales actionem vel dationem principaliter intenditur acquisitio alicujus commodi temporalis. Ita tenent Glossa, Hostiensis, Panormitanus, Navarrus, Covarruvias, S. Thomas, Caietanus, Major, Durandus, Alfisodorensis, Adrianus, Antoninus, Corduba, Gerson, &c.*

147. Adde quod, cum Ecclesia non possit mutare naturas rerum, nec efficere quòd simonia sit id quod verè simonia non est, si oblatio pecuniæ per modum illecebræ ad conferendum beneficium permoventis, simoniæ labe careat, ex eo præcisè quòd Ecclesiæ legibus & canonibus vetetur, simoniaca dici non poterit: subindeque vera simonia à rebus humanis exulabit, & ut verbis Caramuelis utar, *erit idea Platonica, que non reperitur in rebus.*

148. Id explicari & illustrari potest exemplo ex novorum Casuistarum doctrina desumpto: illi enim communiter docent, contractum qui ab Hispanis *Mohatra* vel *Baratra*, & ab Italis *Stroco* appellatur (qui tunc fit quando quis egens pecuniâ, emit pecuniâ creditâ à mercatore merces pretio summo, & statim ei pecuniâ numeratâ pretio infimo revendit) non esse verè usurarium, & usuræ labe reipiã carere: de quo infra. Sicut ergo si talis contractus Ecclesiæ legibus & Canonibus prohiberetur, quemadmodum civilibus legibus vetitus est, ineptè quis diceret, mercatores contractum illum exercentes, non esse quidem usurarios, usurâ contra jus divinum, ab usura tamen contra jus Ecclesiasticum non esse immunes; quia cum Ecclesia non possit rerum naturas mutare, suis legibus & canonibus efficere nequit, quòd usura sit id quod verè usura non est. Ita similiter, si oblatio pecuniæ, per modum illecebræ, seu incitamenti, ad conferendum beneficium permoventis, simoniæ labe revera sit expers, ex eo quòd legibus & Canonibus Ecclesiæ vetetur, verè simoniaca non erit, nec eo nomine, nisi nugando, & terminis abutendo; donari poterit: unde inepta planè ad oppositum & chimerica videretur distinctio illa simoniæ in simoniam juris divini & juris ecclesiastici, quam ad vim rationum præcedentium eludendam recentiores Casuistæ excogitarunt.

149. Ex dictis confutata manet alia Escobarij assertio, quâ docet tract. 6. exam. 2. num. 14. Simoniacum non esse, qui promissa sine intentione solvendi pecuniâ ad sacerdotium pervenit. Cum enim pecuniâ parare sibi viam ad rem spirituales obtinendam, verè simonia sit; ut ex D. Thoma supra vidimus, & ille qui pecuniâ promissâ, sine intentione solvendi, ad sacerdotium pervenit, eâ sibi viam ad illud obtinendum non minus paraverit, quàm ille qui pecuniam de facto exhibuit, planum est, illum non minus esse simoniacum, nam utrobique pecuniæ ratio est cur beneficium conferatur. Unde in Concilio Melphitano supra relato, non modò

ne pro beneficio obtinendo pecunia detur, sed etiam ne promittatur, veritum est.

Confirmatur: Quod in iudiciis corruptio est, id in obtinendis beneficiis est simonia: Sed non minus corruptor iudicij est, qui argentum pollicitus est iudici, nec præsstitit, quam qui promisit & præsstitit: Igitur non minus simoniachus est, qui promisit cum nolit solvere, quam qui promisit & solvit.

XIII.

150. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit qui non majoris faciat pecuniam presentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem à mutuario exigere, & eo titulo ab usura excusari. Caramuel in Theologia morali lib. 2. num. 799. relatus à Siniichio §. 443.

Hæc assertio non solum improbabilis, sed etiam erronea & intolerabilis est. Cum enim pecunia ex se & ex natura sua sit sterilis, non minus contra naturam est, ut quis ex ea fructum mediante scœnore expectet, quam si ex mula, ex sua natura sterili, mulum gigni speraret. Unde Aristoteles 1. Politic. cap. 7. relatus à D. Thoma 2. 2. qu. 78. art. 1. ad 3. docet quod usuraria acquisitio pecuniarum est maxime præter naturam, quia in scœnore NUMMVS NUMMVM PARIT. Hinc Basilus Magnus in psal. 14. Pecuniam, BESTIAM FOECVNDAM appellat, non quidem quod ipsa ex natura sua vim gignendi habeat, sed quod humana nequitia & avaritia scœnum ex ea innaturalem extorqueat.

151. Quæres, an contractus *Mohatra*, supra explicatus, licitus sit, & careat labe usuræ?

Respondeo si talis contractus fiat cum intentione lucri, & cum pacto revenditionis præviè inito, ut communiter fieri solet, ipsum esse illicitum, & manifestam usuræ palliationem, quicquid recentiores Casuistæ in contrarium dicant. Ratio est: quia lucrari aliquid ultra sortem, ex vi mutui præcisè, usura est, ut omnes fatentur: Sed per illius contractus ambages, mercator ultra sortem, ex vi mutui, intendit lucrari, & de facto intra breve tempus lucratur id, quo summum mercium pretium superat infimum; ut enim supra dicebamus, contractus *Mohatra* tunc fit, quando quis egens pecuniâ, emit pecuniâ creditâ à mercatore merces pretio summo, & statim ei pecuniâ numeratâ pretio infimo revendit: Ergo contractus ille quando fit cum intentione lucri, & cum pacto revenditionis præviè inito, verè usurarius est, merumque scœnoris integumentum, seu manifesta usuræ palliatio dici debet. Unde præclare Ambrosius lib. de Tobia cap. 24. *Quodcumque* (inquit) *forti accedit, usura est. Quod velis ei nomen imponas, usura est. Si licitum est, cur vocabulum refugis, cur velamen obrexis? Si illicitum est, cur incrementum requiris?* Appellent ergo recentiores Casuistæ hunc contractum quocumque nomine voluerint, ipsum *Mohatram*, *Baratram*, *Stoco*, aliisque barbaris nominibus nuncupent, nomina tantum non res mutantur, quasi mutato nomine culpa transfertur & pœna, ut supra ex Innocentio III. dictum est.

XIV.

152. Vix unquam tenetur aliquis ad eleemosynam

præcisè ex superfluo statui, cum vix unquam huiusmodi superfluum in secularibus, etiam in Regibus, inveniat. Vazquez in opusc. de eleemosyna, & plures alij recentiores Casuistæ.

Oppositum expressè docet S. Thomas 2. 2. quæst. 32. art. 5. in corp. ubi ait: *Dare eleemosynam de superfluo, est in præcepto: & dare eleemosynam ei qui est in extrema necessitate.* Ex quo ibidem inferunt Caietanus, Bannez, & alij D. Thomæ interpretes, ut eleemosyna sit in præcepto, non requiri duo simul, scilicet superfluitatem in dante, & extremam necessitatem in recipiente, sed quodlibet eorum seorsim sufficere. Unde S. Doctor eadem parte quæst. 118. art. 4. ad 2. sic habet: *Aliquis tenetur ex debito legali bona sua pauperibus erogare, vel propter periculum necessitatis, VEL PROPTER SUPERFLVITATEM HABITORVM.* Quæ verba ibidem Caietanus exponens, subdit. *Quia violatio legalis debiti in divitiis, justitiam violat, non liberalitatem; iniustitia autem ex suo genere est peccatum morale, utpote contra bonum proximi; ideo dives non dispensans superflua, sed cumulans ad emendum sibi dominium, ex sola ascendendi libidine, non solum illicitè agit propter libidinem dominandi, & inordinatum amorem pecunie, sed moraliter peccat contra proximorum indigentiam, occupando superflua, QUÆ PAUPERIBVS DEBENTVR, EX HOC IPSO QUOD SUPERFLVA SVNT.*

Favet Gregorius Magnus homil. 33. in Evang. & de Cura Pastor. p. 3. admonit. 22. ubi notat eleemosynam in Scriptura nomine justitiæ exprimi, ut innuatur non liberalitatem sed justitiam, subindeque non consilium sed præceptum esse, ut divites de superfluis necessaria indigentibus subministrarent. *Cum qualibet necessaria* (inquit) *indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur: justitiæ debitum potius solvimus, quam misericordia opus implemus. Unde & ipsa veritas, cum de misericordia caute exhibenda loqueretur, ait: Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus. Cui quoque sententia etiam Psalmista concinens dicit: Dispensit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in æternum. Cum enim largitatem impensam pauperibus præmississet, non hanc vocare misericordiam, sed justitiam maluit, quia quod à communi Domino tribuitur, justum perfectò est, ut qui accipiunt eo communiter utantur. Idem docet Theodoretus orat. 9. de providentia, ubi ait: Divitias à summo rerum administratore concessas fuisse hominibus, ut fruantur necessariis, & ex earum abundantia egenis largientes, reddant eas temperantia ac justitiæ materiam; temperantiæ utique in ordine ad seipos; justitiæ verò in ordine ad alios, quorum indigentia subveniendum esse, summus ille administrator rerum sancivit.*

Ex his patet primò, Vazquem, & alios recentiores Casuistas, præceptum eleemosynæ detruncasse ac mutilasse: illud enim (ut ex D. Thomæ ostendimus) duo continet capita seu præcepta; uno jubemur necessaria in extremis pauperum miseris elargiri; alio superflua in communibus pauperum necessitatibus erogare, juxta illud Christi Lucæ 11. *Quod superest dare eleemosynam.* Si autem vix unquam divitiis, etiam Regibus, superflua suppetunt, ut ait Vazquez, quid clarius quam ipsos vix unquam superflui largiendi lege urgeri?

Constat etiam falsum esse quod ait Laiman

lib. 2. tract. 3. cap. 6. num. 1. *Confessionem à peccatis diviti non facile negare debet, quod communes pauperum miserias sublevare monitus recuset: quia dives semper aliquam causam in specie præsertit cur recuset, nempe istam, nihil habeo superflui. Patet, inquam, hanc doctrinam esse fallam: quia dives ex debito legali, subindeque ex præcepto, & non solum ex consilio, tenetur sibi superflua dare pauperibus, ut ex D. Thoma jam vidimus: unde si monitus à Confessario hoc facere recuset, & ex sola ascendendi libidine præcludat viscera sua pauperibus, ne quidquam de superfluo ipsis largiatur, absolutionis incapax est. Quod si mihi (inquit Cajetanus opusc. de elemosyna cap. 6.) illud obijceris, quod scilicet divitum confessiones audiri non possent: & Confessores damnationem incurrerent, audi Dominum Iesum Christum in Evangelio divitibus dicentem: facilius est camelum transire per foramen acus, quam divitem intrare in regnum colorum; Confessoribus autem: si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadunt.*

156. Adde quod, causa illa seu excusatio quam prætexunt divites, ut ab hoc præcepto sese eximant, nempe nihil habeo superflui, frivola est: si enim divites res necessarias non cupiditate metentur, quæ modum nescit, sed pietate judicant, quæ necessitates ingeniose contrahit, ut sibi supersit quod in officia liberalitatis effundat, multa inveniunt superflua: juxta illud Augustini in Psal. 147. *Multa superflua habemus, si non nisi necessaria teneamus: nam si inania quæramus, nihil sufficit.* Cui consonat illud Senecæ in Epistolis: *Inopia pauca desunt, avaritia omnia.*

157. Non est etiam præmittendum, novellos probabilitatum patronos, dum ex una parte student placere divitibus, eos exonerando à præcepto largiendi de superfluo bonorum pauperibus, ex alia plurimum ipsis nocere, eosque furtis ac direptionibus pauperum exponere, dum docent pauperibus permillum esse futuri, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi, ut videri potest apud Lessium lib. 2. cap. 12. dubit. 12. num. 71. Dianam, Efcobarium, Tamburinum, & alios. Unde dum illi volunt placere divitibus, sunt inhumani erga pauperes; & dum volunt favere pauperibus, sunt injusti erga divites, simulque ex eodem ore calidum & frigidum efflant, atque ut ait Sinnichius, *Pauperibus unâ manu panem, alterâ lapidem offentant.*

X V.

158. *Absolutionis capax est homo, quantavis laboret ignorantia mysteriorum fidei, & etiam si per negligentiam quoque culpabilem nesciat mysterium sanctissime Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Iesu Christi.*

Hæc assertio est postremus ex septemdecim articulis, quos Academia Lovaniensis ad instantiam Archiepiscopi Mechliniensis reprobavit: cuiusque falsitas patet ex communiori Theologorum sententia, assensientium cum S. Thoma 2. 2. qu. 2. art. 7. & 8. in nova lege fidem explicitam mysterij Incarnationis, & Trinitatis, non solum necessitate præcepti, sed etiam necessitate medij esse ad salutem necessariam. Ut enim viator ad terminum perveniat, debet & locum ad quem tendit, & viam quâ ad illum tendit, agnoscere: *Via autem hominibus veniendi ad beatitudinem, est mysterium Incarnationis, &*

A *Passionis Christi, juxta illud Act. 4. Non est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri, inquit S. Thomas loco citato: terminus verò ad quem per fidem tendimus, est clara visio Dei Vnius & Trini: Ergo nullus est in via salutis, nec consequenter capax absolutionis, qui per negligentiam culpabilem ignorat mysterium Sanctissime Trinitatis, & Incarnationis. De quo plura in tractatu de fide.*

S. V.

Corollarium notatu dignum.

B *EX his modernorum Casuistarum assertionibus, & pluribus aliis, quæ brevitatis causâ præmittitur, patet illorum scientiam vix aliud esse, quàm meram divinorum præceptorum elusionem; vel ut bellè dicebat Nicolaus Faber, Ludovici XIII. Galliarum Regis Præceptor, ARTEM CVM DEO CAVILLANDI; Gallicè, L'ART DE CHIQUANER AVEC DIEU. Vix enim ullum est præceptum naturale aut positivum, quod quasi nos illorum probabilitatibus obnoxium non sit, & eludatur, ut ait Episcopus Gandavensis in Epistola Pastoralis ad Clerum suæ diocesis, supra citata. Unde rectè & perbellè observavit Sinnichius libro sæpè citato de Saule Ex rege S. 466. modernos Casuistas, experimento edoctos quàm agrè conformentur mores humani legi divinæ, tentasse ex adverso conformare legem divinam moribus humanis; quasi lex Decalogi foret REGULA LESBIA, ad sui regulati normam, & ad quod quisque sentit & vult accommodabilis. Regula enim Lesbia (ait Erasmus in Adagijs) dicitur, quodvis præposterè non factum ad rationem, sed ratio ad factum accommodatur. & cum lex moribus applicatur, non mores ad legem emendantur. Quare Augustinus Concione 1. in Psal. 48. Hæc (inquit) est in hominibus magna & usitata perversitas, quæ cum debeant ipsi vivere secundum voluntatem Dei, Deum volunt vivere secundum voluntatem suam; & cum ipsi nolint corrigi, illum volunt depravari; rectum non arbitrantur quod ille vult, sed quod ipsi volunt.*

Potest hoc corollarium variis exemplis, quæ fuscè prosequitur idem Sinnichius loco citato, declarari, sed istud sufficit. Delectat v. g. luxuriosum aliquem conversari & cohabitare cum fœmina, quæ blanditijs suis ipsum ad peccandum sæpè allicit: movetur Dei sermone talem occasionem fugere, & abscindere à se oculum, manum, aut pedem scandalizantem se, dicitque ei sæpius Spiritus Sanctus hæc verba libri Proverbiorum: *Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant; aut ambulare super prunas, ut non comburantur planta ejus?* Accedunt SS. Patres divini sermonis interpretes, eumque etiam adponent, *Inter Christianorum certamina, duriora esse prælia castitatis, ubi continua est pugna, & rara victoria: cetera vitia resistendo, libidinem verò fugiendo superari, & alia quæ supra fuscè expendimus: Denique Apostolus ei præcipit ut fornicationem fugiat, & mollitiem ac immunditiam abhorreat, quia fornicarij, molles, & immundi regnum Dei non possidebunt. Sed venit benignus & laxus Casuista, hæc suggerens ei: *Concubinaris non tenetur domo pelleri concubinam, quando eâ relicta vitam transigeret tristis. Licitum est querere directè occasionem peccandi,**

O iij

Disp. 6.
Art. 5.

159.

160.